

Türkiye Eğitim Dergisi

(2024) Cilt XX, Sayı XX, s. xx-xx

2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Bireysel Farklılıklar Yönüyle İncelenmesi

Mustafa ŞEKER¹

Özet

Sosyal bilgiler, nesillerin vatandaşlık şuuru kazanması noktasında milli eğitim sistemimiz içerisinde önemli bir derstir. Etkili, duyarlı ve sorumlu vatandaşlar yetiştirerek bir arada yaşama refleksi kazanmış nesiller inşa etmek sosyal bilgilerin en önemli amaçlarından biridir. Dolayısıyla bunu yaparken de global hedefler ortaya koymak maksadıyla belli zamanlarda program çalışmaları yapılmaktadır. Diğer sahalarda olduğu gibi sosyal bilgiler sahasında da son program çalışması 2024 Maarif Modeli çatısı altında yapılmıştır. Programda çok önemli yenilikler bulunmakla birlikte bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha nitelikli eğitim süreçlerinin yaşanması hedeflenmiştir. Bununla birlikte yapılan son program çalışmaları, zamanı ve süreci daha nitelikli bir hale getirmek adına sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerin bireysel farklılıklarına yönelik bir vurgulamanın olması noktasında da eğitimcileri bir beklenti içerisine itmiştir. Doküman incelemesi kapsamında 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenmiştir. İnceleme sonucunda programda bireysel farklılıklar konusunun ele alınış biçiminde yetersizlikler olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Bireysel Farklılıklar
Öğrenme
Öğrenme Stilleri
Sosyal Bilgiler

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 24.10.2024

Kabul Tarihi: 20.11.2024

Elektronik Yayın Tarihi: 27.12.2024

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1572825

¹ Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı, Esenler, İstanbul, mseker@yildiz.edu.tr, 0000-0002-6397-0579

The Examination of 2024 Social Studies Curriculum in Terms of Individual Differences

Abstract

Social studies is an important course in our national education system in terms of generations gaining an awareness of citizenship. Raising effective, sensitive and responsible citizens and building generations that have acquired the reflex of living together is one of the most important goals of social studies. Therefore, while doing this, program studies are carried out at certain times in order to set global goals. As in other fields, the latest program study in the field of social studies was carried out in the scope of the Education Model 2024. While there are very important innovations in the program, it is aimed to experience better quality education in our country as well as all over the world. However, the latest program studies have prompted educators to expect an emphasis on the individual differences of students in the social studies education in order to make the time and process more efficient. The 2024 Social Studies Curriculum was examined within the scope of the document review. As a result of the review, it was determined that there were flaws in the way the subject of individual differences was given in the program.

Keywords

Individual Differences
Learning
Learning Styles
Social Studies

About Article

Sending Date: 24.10.2024
Acceptance Date: 20.11.2024
Electronic Issue Date: 27.12.2024

DOI: 10.54979/turkegitimdergisi.1572825

GİRİŞ

Tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji, felsefe, ekonomi, hukuk, siyaset gibi bilimleri bir çatı altında toplayan bilimler topluluğuna sosyal bilimler denir. Bütün bu disiplinlerin bir potada eritilmesi sonucu etkili, duyarlı ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla oluşturulmuş çalışma sahasına da sosyal bilgiler ismi verilmiştir. Sosyal bilgiler, özellikle ana derslerden biri olarak nesillerin ideal vatandaşlar olarak yetiştirilmesi vazifesini de üstlenmiş bir çalışma sahasıdır. Bütün dünyada çok milletli oluşumların ve devletlerin en büyük hedefi de nesillerini bir arada ve barış içinde yaşatma refleksi olmuştur. Bunun için de eğitime çok ehemmiyet göstermişler, bu uğurda da hiçbir fedakârlıktan kaçınmamışlardır. Bütün dünyada eğitimin ana hareket noktası müfredattır. Müfredat çalışmaları kapsamında oluşturulan bütün eğitim-öğretim araç, gereç ve materyalleri de öğrencilerin daha iyi yetişmeleri için dizayn edilmiştir. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu konuda önemli çalışmalar yapılmış, yapılmaya da devam edilmektedir. Sosyal bilgiler, okul müfredatındaki temel derslerden biri olarak nispeten kısa ve çalkantılı bir tarihe sahiptir. Bununla birlikte, sosyal bilgiler müfredatının temel içeriği - insan girişiminin mekân ve zaman boyunca incelenmesi - her zaman eğitim çabalarının merkezinde yer almıştır (Ross, 2014).

Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi (NCSS) bütün dünyada, sosyal bilimlerin hedefi olarak vatandaşlık yeterliliğini desteklemektedir. Bunu yaparak NCSS, demokratik hayatın devamı noktasında fikir ve değerlere bağlı olan ve topluluklar ile milletler hakkında bilgi kullanabilen, veri toplama ve analiz etme, iş birliği yapma, karar alma ve problem çözme becerilerine sahip öğrenciler yetiştirmenin önemini kabul etmiştir. Bu bağlılıklara, bilgiye ve becerilere sahip öğrenciler, dünyanın geleceğinin şekillendirilmesinde ve demokrasiyi sürdürme ve geliştirme konusunda en yetenekli kişiler olacaktır. Türk Eğitim Sistemi, bireylerin tüm yönleriyle gelişimini amaçlar ve bütüncül bir eğitim yaklaşımını temel alır. Bu hedef ve yaklaşımla geliştirilen “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” ile kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ile eğilimler, değerler ve okuryazarlık becerileri bir bütün olarak ele alınarak öğrencilerin çok yönlü gelişiminin etkili bir şekilde desteklenmesi amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, değişen ve gelişen dünya koşullarından hareketle bireye toplumsal konularda ihtiyaç duyduğu becerilerin kazandırılması amacıyla geliştirilmiştir (MEB, 2024). Eğitim-öğretimin başarısı sadece öğretmen, müfredat, eğitim araç-gereçleri veya teknoloji ile sınırlı değildir. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almak da en az bunlar kadar önemlidir. Yapılan bazı çalışmalara göre (Dunn, 200; Gregorc, 2005; Felder, 1993; Kolb and Kolb, 2005) nitelikli bir eğitim-öğretim üzerinde öğretmen faktörünün payı %30, teknoloji % 5, öğrenme stilleri ve bireysel farklılıkların payı ise yaklaşık % 50 civarındadır. Bir eğitim-öğretim süreci; nitelikli bir öğretmenin elinde, uygun araç gereçlerle ve bireysel farklılıklar esas alınarak yapılırsa başarı % 85'lere çıkabilmektedir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda eğitim-öğretim süreçlerinin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak dizayn edilmesinin nitelik açısından çok önemli olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bireyler genel özellikleri paylaşırlar da kendi aralarında fiziksel, zihinsel, bilişsel ve duygusal açıdan açık ve net farklılıklar gösterirler. İnsan kişiliğinin her alanında farklılıklar mevcuttur. Hiçbir iki kişi birbirine benzemez. Tüm bireyler birçok açıdan birbirinden farklıdır. Aynı anne babadan ve ikizlerden doğan çocuklar birbirine benzemez. Bu farklı psikoloji, bireysel farklılıkların incelenmesiyle bağlantılıdır. Bu değişiklik boy, kilo, renk, ten rengi vb. fiziksel formlarda görülür. Zekâ başarısında, ilgi, tutum, yetenek, öğrenme alışkanlıkları, motor yetenekler ve becerilerde farklılık vardır. Her insanın deneyim kazandığı bir entelektüel kapasitesi vardır. Her insanda sevgi, öfke, korku duyguları, zevk ve acı duyguları bulunur. Her insanın bağımsızlığa, başarıya ve kabul edilmeye ihtiyacı vardır. Bireysel farklılık olgusu yalnızca insanlarla sınırlı değildir, tüm canlı organizmalarda mevcuttur. Bir türün, çevredeki çevreye ve değişen koşullara uyum sağlama yöntemleri kendine özgüdür. Eğitim performansındaki bireysel farklılıklar, eğitimdeki farklılıklarla güçlü bir şekilde ilişkilidir. Zekâ, bireysel farklılıklar araştırmalarının ana odak noktasıdır. “Zeka”nın birden fazla anlamı var; aslında o kadar çok ki, alandaki en önde gelen araştırmacılardan biri bu terimin terk edilmesi gerektiğini savundu (Jensen, 1998). Bir kişinin diğerlerinden farklılaştığı yönleri bilmenin yanı sıra bu bireysel farklılıkları ölçebilmek de önemlidir. Yeteneği ve ilgiyi öğrendikten sonra kişi öğrenme ve meslek konusunda uygun hedefler belirleyebilir ve bu da onun topluma daha iyi uyum sağlamasına yardımcı olur. Eğitim psikolojisinde bireysel farklılıkları ölçmek için kullanılan yöntemlerden biri de psikolojik testlerdir. Psikolojik test, iki veya daha fazla kişinin davranışlarını karşılaştırmak için örnek bir davranışın objektif ve standartlaştırılmış bir ölçümüdür. Gözlemler, tıpkı diğer bilim adamlarının bir veya daha fazla numuneyi analiz ederek hasta kanını test etmesi gibi, bir bireyin davranışının dikkatlice seçilmiş küçük bir örneği üzerinde yapılır (Nazimuddin, 2015).

Temel gayesi öğrencilerin nitelikli bir eğitim öğretim sürecinden geçmesi olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın belli dönemler halinde yaptığı müfredat çalışmalarında da bireysel farklılıkların dikkate alınması bir mecburiyet olmaktadır. Zira eğitimde zaman mefhumunun verimli kullanılması yanında kalitenin de öncelikli bir yere oturtulması, eğitimde global hedeflere ulaşılabilmesi açısından çok ehemmiyetli bir mevzudur. Bu çerçevede; Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bireysel farklılıklar konusunun nasıl ele alındığının incelenmesi önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırma, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında "Eğitimde Bireysel Farklılıklar" konusuna nasıl değinildiği ve nasıl bir yaklaşım sergilendiğini araştırmak maksadıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada doküman incelemesi kapsamında 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenmiştir. Doküman incelemesi, matbu ve elektronik objeler olmak üzere bütün belgelerin incelenmesi ve değerlendirilmesi kullanılan sistematik bir tekniktir. Nitel özellikteki araştırmalarda kullanılan bütün yöntemler gibi doküman incelemesi de mana çıkarmak, bir konu hakkında bir anlayış ve deneysel bilgi geliştirmek için verilerin incelenerek yorumlanmasını sağlamaktadır (Corbin & Strauss, 2008).

BULGULAR

2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde öğrenmede bireysel farklılıklar konusuna yapılan vurgunun sınırlı kaldığı söylenebilir. Programın "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Esaslar" kısmında "Farklılaştırma bölümünde ifade edilen içeriklere ders kitaplarında yer verilmeyecektir. Zenginleştirme ve destekleme uygulamaları, ihtiyaç hâlinde sınıftaki bireysel açıdan farklı özelliklere sahip öğrencilerin gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde planlanmalıdır." ibaresi yer almaktadır. Burada bireysel farklılıklara sahip öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinin nasıl planlanması gerektiğine dair vurgulamaları görmekteyiz. Öyle ki bu konuda yapılması gereken planlamanın eksik kalması halinde nitelikli bir eğitim öğretim ortamının sağlanmayacağına dair birçok kaynağa yer verilmiştir. Yine aynı şekilde "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı" kısmında "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; kavramsal beceriler ve alan becerileri, eğilimler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, değerler ve okuryazarlık becerilerinin bulunduğu programlar arası bileşenler, öğrenme alanının kazandırılması amaçlanan beceri, tutum ve davranışların yazıldığı öğrenme çıktıları, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılacak ölçme ve değerlendirme araçlarının bulunduğu öğrenme kanıtları, öğrenme alanındaki konu başlıklarının yer aldığı içerik çerçevesi, öğrenme çıktısına uygun strateji, yöntem ve tekniğin belirlendiği öğrenme-öğretme uygulamaları, öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak belirlenen alternatif öğrenme uygulamalarının yer aldığı farklılaştırma bölümlerinden oluşmaktadır" ifadesi "öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak belirlenen alternatif öğrenme uygulamalarının yer aldığı farklılaştırma bölümlerinden oluşmaktadır" şeklinde devam etmiştir. Buna göre, beceriler kısmı başta olmak üzere farklı öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleriyle bezeli bir öğretim stratejisinin takip edilmesinin ehemmiyeti üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu durum program geneline serpiştirilmiş olmakla birlikte nasıl bir yöntemle bütün bunların yapılacağı netleştirilmemiştir.

Öğrenme alanlarında da bireysel farklılıklara yer verilmiştir. Mesela, “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanının “beceriler” kısmında “Öğrencilerden bireysel özellikleri ile ilgili resim yapmaları istenir. Resimler üzerinde konuşularak hepimizin farklı bireysel özellikleri olduğuna dikkat çekilir.” ifadesine yer verilmiştir. Yine aynı öğrenme alanının “Öğrenme-Öğretme Uygulamaları” kısmında “Verilen cevaplardan yola çıkılarak öğrencilerin farklılıkların zenginlik olduğunu fark etmeleri sağlanır. Öğrencilerin bireysel farklılıkların olağan olduğuna ve günlük yaşamı zenginleştirdiğine yönelik çıkarım yapmaları amacıyla sevdikleri renklerle ellerinin izlerini çıkarmaları ve bunları sınıfta sergilemeleri gibi farklı etkinlikler yapılabilir” şeklinde bazı vurgulamaların olduğu da görülmektedir. Bu konuda işaret edilen bireysel farklılıkların daha çok öğretimde bireysel farklılıklardan ziyade hayat tarzı noktasındaki bireysel farklılıklar şeklinde olduğu görülmektedir. Bu süreçte de bireysel farklılıklar temelli bir hayat tarzına yönelik nasıl bir öğretim stratejisi takip edileceğine dair bir netliğin olmadığı görülmektedir.

“Farklılaştırma” kısmında “Farklı bireysel özelliklere sahip olmanın zenginlik olduğunu şiir, şarkı sözü veya dijital öykü yazarak anlatmaları istenebilir.” ifadesine yer verilirken “destekleme” kısmında “Farklı bireysel özelliklere sahip olmanın zenginlik olduğunu kısa cümleler kurarak sınıfla paylaşmaları istenebilir.”

Yine programda “Öğrenme-öğretme sürecinde bilişsel, sosyal, fiziksel gelişim vb. açılardan akranlarından farklılık gösteren öğrenciler, için yapılacak olan destekleme etkinlikleri kullanılan öğretimsel araç ve kaynağın daha sade, açık ve anlaşılır hazırlanmasının yanı sıra öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda seçilecek materyallerin (işitsel, görsel, dijital, gerçek yaşam nesnesi, maket vb.) geliştirilmesi ya da sınıf ortamına getirilmesi süreçlerini de kapsamaktadır.” ifadesine yer verilmiştir.

Bireysel farklılıklar konusuna vurgu yapılırken sonuçlarına yönelik ifadeler de yer verilmiştir. Bunun için de “destekleme sürecinde içerikte veya içeriğin öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin kullanılmasında sadeleştirme yapılabilir. Öğretmenler çoklu zekâ kuramı doğrultusunda öğrencilerin öğrenme stil ve profilleri bağlamında da farklı yöntem ve teknikleri kullanabilirler. Sadeleştirme etkinlikleri için dramatizasyon, eğitsel oyunlar, bireysel öğrenci çalışmaları, gösterip yaptırma, örnek olay sunumu, hikâye anlatımı gibi öğretim tekniklerinden yararlanılabilir.” ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadelerle öğrenme stillerine vurgu yapılmış olup öğretimde bireysel farklılıklar temelinde bir yaklaşımın önemine değinilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı yapılandırıcılık modeli üzerine inşa edilmiştir. Yapılandırıcılık üzerine inşa edilen bu programın en önemli özelliklerinden biri, bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulmasıdır. Eğitimde bireysel farklılıklar, biyolojik farklılıkların öğrencilerin eğitim süreçleri üzerindeki tesirini gösteren hususlar olarak tarif edilebilir. Dolayısıyla bütün eğitim öğretim süreçlerinde bireysel farklılıkların gözetilmesi ehemmiyetli bir konudur. Çünkü uygun öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullanarak eğitim süreçlerini dizayn etmek için öğrencilerin bireysel farklılıklarını bilmek gerekir. Buna göre öğrenme stillerine uygun öğretim stillerini kullanarak nitelikli bir eğitim öğretim süreci inşa etmek için bunun göz önünde bulundurulması elzemdir. Literatürde (Nettle, 2007; Kuzgun ve Deryakulu, 2006; bu konuda önemli vurgulara yer verilmektedir. 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde, bireysel farklılıklar konusuna yer verildiği görülmektedir. Ama bu konuda program yapısı ve öğretme çıktıları

arasında bir netlik görülmemektedir. Öyle ki öğretim programı, eğitim-öğretim süreçlerinin bütün merhalelerini belirleyen, yol haritasını ortaya koyarak yapılacak faaliyetlerin ve kullanılacak araç gereçlere ait bütün teferruatın ortaya konduğu bir hareket noktasıdır. Dolayısıyla 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda da uygulamaya yönelik bir netliğin olmadığı söylenebilir. Bununla birlikte programda, bireysel farklılıklar konusu ele alınırken öğrenme stilleri noktasına açık ve net biçimde yer verilmemiş olması bir eksiklik olarak kabul edilebilir. Öyle ki birçok kaynakta, bireysel farklılıklar konusuna değinilirken, öğrenme stillerine vurgu yapılmamış, 2024 Sosyal Bilgiler Programı'nda bu konunun yeterli biçimde ele alınmadığı görülmüştür. Bütün bunların yanında öncelikle eğitim öğretim süreçlerinde bireysel farklılıkların belirlenmesi önemlidir. Bunun için de uygun ölçeklerin kullanılarak pedagojik bir anlayışın takip edilmesi esastır. Programda bu konuda bir açıklamanın ve duruşun olmadığı, okullarda öğrencilerin bireysel farklılıklarının nasıl tespit edilerek eğitim öğretim yapılacağı net olarak ortaya konmamıştır. Bu da uygulamaya yönelik bazı eksiklerin anlaşılabilir şekilde ortaya konmadığını göstermektedir. Bu durumun uygulama süreçlerini sıkıntıya sokması muhtemeldir. Buna göre; 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda bireysel farklılıklar konusunun ele alınış biçiminde ve uygulamaya yönelik vurgulamalar kısmında bazı muğlak durumlar taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu durum programın sağlıklı biçimde hayata geçirilmesinde ileride bazı olumsuz durumları ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın "Bireysel Farklılıklar" konusunun değişen sosyal ve global şartlar çerçevesinde tekrar gözden geçirilmesini mecburi kılmaktadır. Öyle ki programın teorik yönü kadar uygulama yönü de göz ardı edilmemelidir. Uygun ölçeklerle öğrencilerin bireysel farklılıkları tespit edildikten sonra hangi öğrenme ihtiyaçlarına sahip oldukları, bunun için de öğrenme stillerinin bilinmesi gerektiği unutulmamalıdır. Görsel, işitsel ve kinestetik öğrenme stillerine yönelik bir öğretme stili de geliştirilerek uygun öğretim strateji, yöntem ve tekniklerle süreç elverişli hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks: Sage.
- Dunn, R. (2000). Learning Styles: Theory, Research, and Practice. National Forum of Applied Educational Research Journal, 13 (1), 3-22.
- Felder, R. M. (1993); Reaching te Second Tier: Learning and Teaching Styles in College Science Education. College Science Teaching, 23(5), 286 – 290 [Online]: <http://www.ncsu.edu/felderpublic/Papers/Secondtier.html> adresinden 21.06.2024 tarihinde indirilmiştir.
- Gregorc Learning Styles (2005). [Online]: <http://www.usd.edu/~ssanto/gregorc.html> adresinden 05.09.2024 tarihinde indirilmiştir.
- Kolb, A.,&Kolb, D. (2005). Learning Styles and Learning Spaces: Enhancing Experiential Learning İn Higher Education. Academy of Management Learning and Education, 4 (2), 193-212.
- Kuzgun, Y. ve Deryakulu, D. (2006). Eğitimde bireysel farklılıklar. (Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 2. Baskı). Nobel Yayıncılık: Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı, 2024 Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Öğretim Programı.

Nazimuddin, S. K. (2015). A Study of Individual Differences in Educational Situations. International Journal of Scientific Engineering and Research (IJSER), 3 (7).

Nettle, D. (2007). Individual Differences. R.I.M Dunbar and L. Barrett (Ed.), Oxford Handbook Of Evolutionary Psychology (479-90). Oxford University Press.

Jensen, A. R. (1998). The g factor: The science of mental ability. Westport, CN: Praeger.

Ross, E. Wayne (2014). The Social Studies Curriculum. Purposes, Problems, and Possibilities. Fourth Edition. Albany: State University of New York Press, 419.

Sangeet Yadav, B. (2019). Individual Differences: Role of Parents, Society and Teachers. International Journal of Art - Higher Education, 8(1).